

Sasan är född 1963 i Teheran och kom till Sverige 1985 som kvotflykting. Han anlände till Västerås på hösten och möttes där av personal från Hallstahammar flyktingförläggning. Han stannade på flyktingförläggningen i en månad och flyttade sedan till en folkhögskola utanför Borås. Där studerade han svenska. Våren 1987 fick han kommunplacering i Norrköping. Han studerade på komvux i en termin och kom sedan in på datalinjen vid Linköpings tekniska högskola. Han avslutade studierna 1989 och arbetar nu sedan sex år tillbaka på ett stort tekniskt företag i Göteborg.*

När jag gick ut gymnasiet 1980 var framtiden mycket oviss. Den nya regimen, som efter Shahens flykt från landet i februari 1979 tagit makten, visade på en brutalitet mot oliktänkande som vida överträffade Shahens regim. Vi unga hade inte mycket att välja på. Alla högskolor och universitet var stängda till följd av den så kallade kulturrevolution. Detta innebar att utbildningsväsendet rensades från all personal och alla lärare och studenter som skulle kunna utgöra ett hot mot de nya makthavarna. Iran-Irak kriget pågick och tycktes inte vilja ta slut. För mig var den obligatoriska värnpliktstjänstgöringen i antågande och det präglade hela min tillvaro.

I början av 1983 blev jag inkallad. Att inte ställa in sig medförde avstängning från många sociala och medborgerliga forum. Många av mina gamla klasskamrater blev också inkallade och det faktum att vi skulle tillbringa åtminstone en del av tjänstgöringen tillsammans kändes som en tröst.

Under tre månader var jag på ett krigsträningsläger i Teheran. Sedan slussades jag vidare till krigsfronten vars omätliga mun slukade allt fler liv. Jag hamnade i Somar, ett kargt område i västra Iran. Avståndet mellan våra och irakierna var där inte mer än

en kilometer. Min bataljons uppgift var att försvara gränsområdet emellan posteringarna.

Under den tid jag tillbringade vid fronten ägde ingen sammandrabbning rum, men sporadiska granatanfall hörde till vanligheterna. Det var sommar och fyrtio-femtio grader varmt. Till och med på nätterna var det svårt att sova på grund av den outhärdliga värmen. Vatten och is var de viktigaste ingredienser i tillvaron. Vattnet hämtades från en liten bäck i närheten och man fick en ranson på tjugo liter om dagen. Det skulle räcka till allt.

Ingen i min familj visste exakt var jag befann mig. I de brev jag skrev hem till Teheran försökte jag att tona ner farorna i min situation. Det var bara till min svåger jag skrev att jag var vid fronten och riskerade livet. Jag tyckte att någon i familjen borde veta, om det skulle hända mig något.

Jag hade blivit god vän med en av killarna i bataljonen och vi tog gärna vaktpass ihop. Vi hade funnit ett gemensamt intresse att tala om: Kärlek.

En natt väcktes jag till mitt pass av vaktutdelaren. Jag gick ut ur skyttevärnets och tog på min hjälm. Tystnad rådde över hela det bergiga området. Stjärnorna glimmade och en behaglig lätt vind smekte ansiktet. Kriget kändes plötsligt avlägset och överkligt. Jag gav mig iväg mot min väns skyttevärn, men kände mig törstig och vände tillbaka. Jag böjde mig knäande in i skyttevärnets för att komma åt vattenbehållaren. Då small det! Under några sekunder var jag inte säker på vad som hade hänt. Den starka ljudupplevelsen från explosionen, tillsammans med krutlukten som fyllde luften och skenet från explosionen var förvirrande.

Efter några evighetslånga sekunder förstod jag att en granat tagit oss med överraskning och slagit ner just där vi befann oss. Jag visste inte om jag var träffad och lät min hand undersöka ansikte och kropp för att känna om jag var hel och om jag kunde röra mig obehindrat.

Från ett annat skyttevärn hördes matutdelarens klagorop. De andra soldaterna, som hade väckts av händelsen, skyndade nu försiktigt ut från sina bunkrar. Risker för ännu ett granatanfall

var överhängande och nattens mörker förstärkte den kaotiska stämningen.

När de första sekundernas chock släppt och jag konstaterat att jag inte var träffad hjälpte jag till att dra fram matutdelaren från ruinerna av hans skyttevärn. Jag kände hans klibbiga blods värme på mina händer. Mörkret var tätt, men jag kunde se att hans högra ben var svårt skadad. Min vän, som jag hade vaktpasset med, saknades. Först efter en timmes sökande hittade vi hans kropp. Han hade träffats av granatsplitter i överkroppen och döddats omedelbart. Explosionsvågen hade kastat kroppen ner i ett dike mer än trettio meter ifrån hans skyttevärn.

Efter den här händelsen bestämde jag mig för att desertera från fronten. Jag ville inte dö i ett meningslöst krig. Jag var säker på att de flesta av de andra soldaterna inte heller ville vara med i kriget men att de inte vågade ge sig av. Jag tänkte också att de irakiska soldaterna kände på samma sätt.

Jag hade femton dagar kvar till permission. Det gällde att vara försiktig och hålla sig vid liv.

Att stanna kvar i Iran var otänkbart. Förr eller senare skulle jag gripas och ställas inför krigsrätten. Att desertera från armén straffades under kriget med avrättning. Genom en släkting hade min svåger kommit i kontakt med en människosmugglare. För en anseelig summa pengar skulle han kunna föra mig över gränsen till Turkiet. Min mor ordnade så att hon fick låna pengar av en granne. I Turkiet skulle jag möta min bror, som sedan flera år bodde i England. Efter några dagars vistelse i Turkiet skulle han och jag sedan åka vidare till England.

Under min permission i Teheran träffade jag smugglaren en gång och frågade i detalj hur flykten skulle gå till. Inget datum kunde bestämmas. Han skulle återkomma när allt var klart.

Jag tillbringade permissionen med att träffa vänner. En förmiddag, två dagar innan min permission skulle ta slut, kom jag hem ifrån ett möte med en vän och träffade min mor som var mycket orolig. Smugglaren hade ringt och ville att vi skulle ge oss av omedelbart.

Trots att jag mentalt hade förberett mig för avresan blev jag alldeles ifrån mig. Det var så många som jag inte hunnit säga adjö till och tusen saker som jag skulle ha velat göra innan jag lämnade Iran. Nu hann jag bara med att ta en snabb dusch och packa en liten väska. Jag fick fem hundra tyska mark av min mor. Också dem hade hon lånat av grannen.

Strax efter klockan ett den eftermiddagen åkte jag iväg i bil tillsammans med min mor, syster och svåger. Jag tittade ut genom fönstret och försökte registrera alla bilder utanför. Allt verkade vara sig likt och gå sin gilla gång. Jag försökte ta till mig alla intryck för jag visste inte när jag skulle få se Teheran igen.

Resan till gränstrakterna i nordvästra Iran var lång. Efter åtta timmars körning hade vi kommit halvvägs. Vi övernattade på ett hotell i staden Zanjan. Följande dag fortsatte vi resan mot den lilla gränsstaden Salmas. På grund av det gerillakrig, som kurderna förde mot regeringen, var vi tvungna att åka en längre omväg i provinsen Azerbajdjan. Den fruktade vägspärren, vid staden Koj i nordvästra Iran, där alla bilar stoppades och genomsöktes gick därför inte att undvika.

Innan vi kom fram dit hade vi hittat på en historia att berätta när vår bil stoppades. Att min svåger talade azeriska var en viktig faktor. Vid vägspärren vinkades vår bil in och min svåger talade azeriska med den unga beväpnade revolutionsgardisten. Han kastade mistänksamma blickar på oss i bilen men lät oss fortsätta. Min svåger hade sagt att vi var på väg till en släktings begravning i Urumja. Jag var på permission och efter begravningen skulle jag ta mig tillbaka till min bataljon. Faran var över för den här gången och vi andades ut.

I den lilla staden Salmas rådde en tryckt stämning. Beväpnade soldater och militärpoliser syntes överallt. Vår bil som var Teheranregistrerad var ett blickfång överallt.

Smugglaren skulle vänta på mig utanför biografen Sadi. Det var lätt att hitta dit. Min svåger stannade bilen och jag gick av och promenerade mot bion. Trots att jag bara hade sett smugglaren en gång gick det bra att känna igen honom. Han var sjaskigt

klädd och när vi fick ögonkontakt visade han med blicken på en lastbil lastad med sten som stod parkerad längre ner på gatan.

Jag gick tillbaka till mina släktingar i bilen för att hämta min väska. Med den överhängande faran som förevändning tog jag ett snabbt avsked. Jag vågade inte titta min mor i ögonen. Jag ville inte att mina tårar skulle börja rinna. Jag vände mig inte om en enda gång när jag gick mot lastbilen.

Lastbilschauffören tittade nyfiket på mig och hälsade med brunten persiska. I två timmar åkte vi mot en by vars namn jag aldrig fick veta. Utanför byn väntade en medelålders man på oss. Han talade azeriska med lastbilschauffören. Jag, som har persiska som modersmål, förstod inte mycket av deras konversation. Jag kände mig som om jag redan var i ett annat land. Den medelålders mannen och jag skulle vänta tills skymningen föll så att ingen skulle se mig anlända till byn. Det var farligt att vara främling i en by där alla kände varandra.

I skymningen gick vi genom de smala bygatorna till ett hus. Det var sparsamt inrett. Jag blev väl mottagen. Här möttes nu två världar. En tonåring från huvudstaden och en storfamilj från en landsortsby. Vi var nyfikna på varandra. Jag tittade på hur de hade det och de ställde frågor om varför jag lämnade landet.

Det var inte säkert för mig att tillbringa natten i byn. Revolutionsgardister gjorde razzior i gränsbyarna med jämna mellanrum. Tillsammans med två andra män skulle jag därför tillbringa natten ute på fältet under bar himmel. Vi tog med oss liggunderlag och täcken och lämnade byn. I mörkret lyckades vi hitta ett dike ganska långt ifrån byn. Septembernatten var kall men vi lyckades hålla oss varma med täcken. Jag vaknade någon timme efter soluppgången. Jag var stel och det kliade över hela kroppen. Insekter och smådjur hade besökt mig under natten.

Vi stannade ute på fältet hela dagen. Jag såg naturen runt omkring mig och uppskattade dess skönhet. Gröna ängar, lövträd i tidiga höstfärg, bergskullar stolt sträckande sig mot flyende skyar.

På kvällen återvände vi till byn. Där träffade jag Orhan, en turkisk man som under dagen kommit från Turkiet. Han skulle

ta hand om mig under resan över bergen. Vi skulle rida och jag skulle sitta bakom honom på hästen. Med på resan skulle också en judisk familj, en man och hans hustru, deras tjugoåriga dotter och tolvårig son. Gränsövergången skulle vara över på några få timmar.

Vi åt en rejäl middag och när mörkret hade fallit gav vi oss av. Sadlade hästar hämtades fram. Ett tiotal män som talade antingen azeriska eller kurdiska var samlade. Jag förstod inte särskilt mycket av något av språken. Jag växlade några ord på persiska med mannen i den judiska familjen men det var så mörkt att jag knappt kunde urskilja honom.

Bakom byn steg en brant backe upp och när vi lämnat den bakom oss kom vi ut på en öppen slätt. Den tycktes till en början ändlös. Efter några kilometer anslöt sig ytterligare ett par människor med fullastade hästar till vårt sällskap. Jag fick aldrig veta vilka de var. Uppenbarligen smugglades även andra varor än människor över gränsen. Något för området inte helt ovanligt. Natten var ännu inte kall, men mörk. Först efter någon timma gick månen upp och kastade sitt ljus över oss.

Efter tre timmar kunde jag framför oss skimta skuggorna från höga berg. Snart skulle vi vara där och då var vi nästan framme trodde jag.

Plötsligt genomborrades nattens tystnad av gevärsskott. Jag kunde se kulornas röda spår i mörkret. De avfyrades urskiljningslöst mot oss, flög över våra huvuden eller slog ner på marken runt omkring. Jag hade deserterat från kriget bara för att hamna i eldstrid. Det kändes ironiskt. Under några sekunder passerade hundratals bilder framför mina ögon. Jag var säker på att jag upplevde min sista stund.

Våra ledsagare manade på hästarna som galopperade för allt vad de kunde. Jag fick använda all min kraft till att hålla mig fast så att jag inte skulle ramla av. Orhans och min häst var den första som vek av, in i en smal dalgång och undkom kulorna. Vi fortsatte en bit till i dalen. Med höga bergsväggar på bägge sidor kände jag mig naken och hjälplös. Det kunde sitta soldater uppe

på bergstopparna och vänta på det rätta tillfället att öppna eld mot oss.

Vi stannade lite längre fram och väntade in de övriga i gruppen. Efter en lite stund kom några till. Männen var trots den överhängande faran högljudda och redogjorde skrikande för vad som hänt.

Den judiska flickan, som hette Gitti, var ensam. Hennes föräldrar och lillebror saknades. Hon grät och en kurdisk man försökte lugna henne men hon förstod inte vad han sade. Vi väntade i en timma, men Gittis familj kom inte. Ingen visste om de var skjutna och låg sårade eller döda någonstans ute på den öppna slätten. Gitti var orolig och ville tillbaka. Men hon lugnade ner sig en smula när en man kom med beskedet om att hennes föräldrar och lillebror var utom fara och hade förts till en kurdisk by. De skulle fortsätta nästa dag.

Gittis få tillhörigheter och pengar var hos fadern och hon insisterade på att få förena sig med sin familj. Men att gå tillbaka över slätten var riskabelt och smugglarna ville inte ställa upp på det. Jag övertygade henne att det var bäst att fortsätta med oss. Jag hade lite pengar som vi skulle kunna leva på tills hennes föräldrar kom.

Vår färd gick vidare. Våra kurdiska och turkiska ledsagare delade på sig. Vi var bara fyra personer nu. Gitti och jag som satt bakom var sin man på var sin häst. Natten blev allt kallare. Hästarna tog sig med svårighet uppför branta bergssluttningar och smala steniga stigar.

Jag befann mig som i dvala. Jag frös men kunde inte göra något åt det. Jag hade ont i baken av att ha suttit på hästryggen i flera timmar. Mina fötter och händer var frusna. Jag hade ingen känsl i dem. Jag orkade inte tänka på något. Allt var likgiltigt. Jag kunde lika gärna ramla av hästen, slå mig i skallen och dö. Det skulle göra detsamma. Jag orkade inte mer.

Jag var tvungen att stänga av alla mina sinnesingångar. Jag försökte intala mig att det här snart skulle vara över. Det gällde att inte känna, inte finnas till under tiden. "Snart, snart", svarade

våra ledsagare varje gång vi frågade när vi skulle komma fram.

När Orhan senare upprepade gånger sade "Turkiet, Turkiet", förstod vi att vi hade passerat gränsen. Vi hade klarat oss och det kändes lite bättre. Orhan vädjade samtidigt till oss att fortsätta vara tysta. Nu fanns det turkiska gränssoldater som vi måste akta oss för. I mörkret skulle de kunna skjuta urskillningslöst mot oss.

När ljuset grydde över det bergiga landskapet såg man bara bergskulle efter bergskulle. Det tog aldrig slut. Jag längtade efter ett öppet landskap. Jag längtade efter att komma fram.

Det tog ytterligare ett par timmar innan vi var framme. Gitti fördes till den by där hennes ledsagare bodde och jag till Orhans by.

Det var tidig morgon när vi anlände till den turkiska byn. Den var en vacker syn att skölja trötta ögon med. Doft från morgonens bak och andra sysslor mötte oss från olika håll. En livlig bäck med kristallklart vatten strömmade genom byn och blev som bakgrundsmusik till byns råmande kor och skällande hundar. En bekant till Orhan, en man i medelåldern, kom emot oss och hälsade mig välkommen på persiska. Det kändes bra att kunna kommunicera på mitt eget språk igen.

Vi kom till ett hus där man gjorde i ordning en sovplats till mig. Jag var uttröttad, men alltför spänd för att kunna koppla av och sova. Det gick runt i huvudet och värkte i hela kroppen.

Jag föll i ett dvalaliknande tillstånd under ett par timmar. När jag vaknade bjöds jag på frukost. Alla i huset och många i grannskapet kom nyfiket och bekantade sig med mig. På kvällen kom en bil och körde mig till den by där Gitti fanns.

När jag träffade Gitti i det hus där hon bodde, var det första gången jag såg henne i ljus. Innan det hade jag bara haft en vag uppfattning om hur hon såg ut. Hon var fortfarande trött, trots att hon hade vilat sig. Det fanns inga nyheter om hennes familj.

Senare samma kväll åkte vi vidare. Vi skulle till staden Van i östra Turkiet. Den ligger nära en stor sjö med samma namn.

Gitti och jag satt i baksätet på bilen. De två turkiska männen i framsätet rökte och pratade hela tiden. Gitti och jag förstod ing-

enting av vad de sade. På en vägskylt som jag såg stod det att det var åtta mil till Van. Det borde ta ungefär en timma att köra dit. Men det var för farligt att köra hela vägen. Turkiska gendarmer skulle kunna upptäcka oss. Vi fick ta en annan längre väg.

Efter en timma fick vi stiga ur bilen och fortsätta till fots. En av männen följde med oss. Vi måste ta oss förbi ett gendarmeri. Bilen skulle vänta på oss längre fram. Vi gick genom leriga åkrar och smala bergspassager i ett par timmar, innan vi kom fram till den asfalterade vägen igen. Där stod bilen och föraren väntades på oss. Vi kunde åka vidare.

Efter fyra timmar gjorde vi uppehåll. Vi stannade i en liten by mitt i natten och knackade på hos förarens föräldrar. Återigen bjöds vi på mat och te.

När vi satte oss i bilen igen var Gitti och jag så utmattade att vi somnade med en gång. Tidigt på morgonen var vi framme i Van. Vi åkte hem till föraren. Där skulle vi vila några timmar. Sedan skulle det komma någon som skulle visa oss vägen till ett hotell.

Till slut fick en ung kille uppdraget att visa oss vägen till hotellet. Vi var mycket trötta men ville komma fram. Vi ville ha ett slut på flykten, fast vi inte visste vad som skulle kunna vänta oss i Van.

Vi gick med den unga killen genom staden och ifrån ett gathörn pekade han ut ett hotell åt oss. Hotell Beskardas.

Det var lugnt och stilla i hotellets lobby. Från radion hördes lågmäld traditionell turkisk musik. Vi frågade efter ett dubbelrum. Receptionisten ville ha våra pass. Vi sa till honom att vi inga hade och det var till synes inget problem. Vi var inte de första iranska flyktingar som kommit till hans hotell. Vi fick nyckeln till vårt rum och gick upp.

Vår första tanke när vi kom till rummet var att duscha och byta om. Mina kläder var dammiga och svettiga och det hade gått hål i mina skor.

Efter en timme kom polisen. Gitti och jag förhöordes var för sig. Vi berättade hur vi kommit till Turkiet och informerades om att vi inte fick lämna staden. Nästa dag skulle vi också vara tvungna

att gå till polisstationen och anmäla oss.

När polisen lämnat oss gick jag till telegrafan. Jag ringde till min bror i England och sade att jag hade kommit fram, oskadd och välbehållen. Han skulle ringa till familjen i Iran så också de skulle kunna andas ut.

I en månad stannade Gitti och jag i Van. Gitti fick aldrig något klart besked om vad som hänt hennes familj.

En dag kom beskedet att vi fick lov att åka vidare till Istanbul. Där skulle jag söka asyl och inresevisum till England på det engelska konsulatet. Gitti skulle försöka åka vidare till Israel.

Tre dagar efter vår ankomst till Istanbul åkte Gitti och ett flertal iranska flyktingar med judisk bakgrund till Tel Aviv. Israels konsulat var välinformerat om dessa människors flykt. Man kände till deras namn och visste ungefärligen när de skulle komma. De försågs blixtnabbt med pass, biljett och utresetillstånd från Turkiet. Jag tappade kontakten med Gitti efter att hon rest.

Själv fick jag stanna i Turkiet i två år. Min brors permanenta uppehållstillstånd i England och hans relativt goda ekonomi kunde inte beveka de engelska myndigheterna. Efter sju månader kom beskedet om avslag på min asylansökan.

Jag vände mig då till ICMC, en katolsk organisation som hjälpte flyktingar att emigrera till USA. Om man hade en nära släkting i USA skulle det underlätta processen. Jag hade ingen släkting i USA men inte heller något annat alternativ.

I nio månader bodde jag på hotell i Istanbul. Min bror kom och hälsade på mig en gång i början. Vi hade sedan ständig kontakt och han skickade mig pengar att leva på. Jag hade ju inga egna pengar och fick inte heller arbeta i Turkiet. Med familjen i Iran hade jag bara brevkontakt. De saknade mig men var glada över att jag kommit undan kriget. Längtan efter min familj och ovissheten om vad som skulle hända mig var smärtsam. Jag var dock inte ensam. De sämre klassens hotell i stadsdelen Aksaray i Istanbul befolkades allt mer med iranska flyktingar.

Efter den långa vistelsen i Istanbul flyttade jag till Ankara. Där kunde jag dela lägenhet med några andra flyktingar och dra ner

på mina kostnader. I Ankara började så småningom mitt liv att finna normala rutiner igen. Jag började lära mig turkiska och skaffade mig några turkiska vänner. Folk var i allmänhet hjälpsamma och jag kände mig välkommen överallt. Vi hade trevliga grannar och gjorde vad de kunde för att hjälpa oss.

Den turkiska polisen var dock efter oss hela tiden. Turkiet hade en militärregim sedan 1980. Soldater patrullerade gatorna. De stoppade folk och frågade efter legitimation. Hade man inte sitt ID-kort med sig blev man genast arresterad. Det berättades många historier om den turkiska polisens grymhet av dem som hade råkat ut i polisens våld. Jag hade ingen legitimation och inte heller ett uppehållstillstånd. Att vistas ute på kvällar var ett äventyr jag sällan vågade mig på.

Under det sista halvåret av min vistelse i Turkiet kom jag i kontakt med FN:s flyktingkommisariat i Ankara. Det kändes tryggt att ha FN i ryggen. Jag fick också en blygsam ekonomisk hjälp.

En dag sparkade den turkiska polisen in dörren till vår lägenhet och hotade att skicka mig tillbaka till Iran om jag inte lämnade Turkiet inom några veckor. Läget var kritiskt. Jag väntade fortfarande på besked från ICMC. Det kom aldrig.

Mr Boukri, den outtröttlige FN-tjänstemannen, gjorde allt han kunde för att snarast få ut mig från Turkiet. Mr Boukri ringde många telefonsamtal till Geneve och till slut blev jag antagen som kvotflykting till Sverige. Ett land jag inte visste särskilt mycket om.

En solig höstdag lämnade jag Turkiet. Det hade varit två långa år. Jag hade hunnit lära mig turkiska, skaffa vänner och bekantat mig med den turkiska kulturen. Att resa var ytterligare en separation att gå igenom. Både glad och ledsen och med femtio dollar på fickan anlände jag samma kväll till Västerås.

Så kom jag till Sverige

Har du släktingar kvar i Iran? Nej. De flesta har lämnat landet. Min mor och min systers familj lämnade också Iran två år efter min flykt och bor nu i England.

Har du varit tillbaka i Iran? Nej. Jag har inte varit hemma på 12 år.

Kan du tänka dig att återvända till Iran någon gång i framtiden? Vet inte. Jag väntar med spänning på den dag då jag åter ska kunna besöka Iran. Men jag levt större delen av mitt vuxna liv i Sverige och att återvända till Iran för gott är inte det första jag tänker på.

Vad saknar du mest ifrån Iran? Solen.

Vad visste du om Sverige innan du kom hit? Nästan ingenting. Jag visste att det var ett land i Skandinavien och att Stockholm var huvudstaden.

Vad uppskattar du mest i Sverige? Friheten.

Kvotflykting; Genom FN:s flyktingkommisariats omsorg skickas ett visst antal flyktingar varje år till mottagarländer. Sverige har för närvarande en kvot på 1500 personer.